

Tarja Tuulikki
Laaksonen

MERKITTÄVIMMÄT
SUOMALAISET
KEKSINNÖT

C

ABC

1

2 abc

3 def

4 ghi

Minerva

6 mn

Merkittävimmät suomalaiset keksinnöt

Tarja Tuulikki
Laaksonen

Merkittävimmät suomalaiset keksinnöt

© Tarja Tuulikki Laaksonen ja Minerva Kustannus Oy, 2021

Kannen kuva: Soulgangsters / Wikimedia Commons, Pixabay

Takakannen kuvat vasemmalta oikealle:

© Bukowskis; © Secto Design Oy: Octo 4240, kuva Uzi Varon;

© Kela kuvapalvelu; © Oura.

Esilehtien kuvat vasemmalta oikealle: © Sarpaneva Design Oy
sekä Teppo Moilanen, Tampereen historialliset museot.

Graafinen ulkoasu ja taitto: Taittopalvelu Yliveto Oy

ISBN 978-952-375-316-7

Painettu EU:ssa, Balto Print, 2021

SISÄLLYS

JOHDANTO	8
Ei elämää ilman keksintöjä	9
Kaiken voi varastaa – apuna kielto- ja suoja oikeuksia keksintöön	11
Sosiaaliset innovaatiot hyvinvointimme perustana	16
Suomalaisten keksintöjen aatelia.....	19
TEOLLISUUDEN MONET KASVOT – YHTEISTYÖSSÄ ON VOIMAA	29
Laivat suomalaisten keksintöjen vitriinejä.....	29
Aaltoenergia – tulevaisuuden toivo	34
Metsästä on moneksi	35
Tapani-laattoja, tyypitaloja ja konehuoneettomia hissejä	39
Hevosien ravintoa ja sikojen rehua	45
Helsingin olympialaisiin 1952 kehitellyt tuotteet	47
TURVALLISEN LIIKKUMISEN PUOLESTA	52
Talvirengas ja Flying Finns	52
Automobiilin katsastuksen toimituttaa poliisilaitos.....	55
Maailman halvin henkivakuutus.....	58
Lenkkeilijän henkivakuutus	59
Pittoa liukkauteen	60
HYVINVOINTI LISÄÄNTYY INNOVAATIOIDEN AVULLA	62
Kuntoilijan vakiovaruste.....	63
Oura mittaa unta.....	64
Keski-ikäisten naisten laji – Nordic Walking	66
Kiertokorista äitiyspakkaukseen.....	68
Ensimmäinen neuvola halkokellarissa.....	70

MAATALOUDEN KEKSINNÖT TARPEESTA KEHITETTY	72
Maailman ensimmäinen yhdistelmä-kylvölannoitin.....	72
Traktoreita ja puimureita	74
A. I. Virtanen pelasti Suomen maatalouden	77
Sähköpaimen korvasi paimenpojan	81
AJANVIETETTÄ JA HARRASTUKSIA LISÄÄNTYNEELLE VAPAA-AJALLE	83
Suomalaiset klassikkopelit	84
Pesäpallo – Suomen kansallispeli	86
Suomalainen puukko – työkalu ja käsityön taidonnäyte	88
Pitopohjasuksi jättää liisterin historiaan.....	89
KEKSINTÖJÄ SOTILAS- JA PUOLUSTUSKÄYTTÖÖN	92
Yhdenmiehen räjähteet.....	92
Ovelat ansat ja suojavaistus	94
Aimo Lahden tunnetuimmat asekeksinnöt	95
Legendaarinen helvetinpullo.....	101
Miinojen tilalle hyppypanos	105
Katapultista konttiasennettuun kranaatinheittimeen	106
Suomalaiset Pasit maailmalla	108
TUTTUJA ARJEN AARTEITA	110
Pallotuoli – kansainvälinen muoti-ikoni	110
Aaltomaisia oivalluksia ja niiden variaatioita	114
Timo Sarpaneva – rohkea kokeilija	119
Finlandia Vodka & Frozen Ice -pullo	126
Secto-valaisin – klassikko jo syntyessään	129
Marimekko muuttaa pukeutumista ja sisustusta	132
12-jalkainen heteka	136

JOKA KODIN TARPEITA.....	138
Abloy-lukko – kohti turvallisempaa maailmaa	139
Fiskars-sakset – eniten kopioitu suomalainen.....	141
Mäntysuopa – perheenmännän paras puhdistusapulainen.....	143
EriKeeper – monipuolinen yleisliima.....	146
Puukomposiitti valtaa kylpyhuoneet.....	147
SUOMALAISENA PIDETTY MUTTA MUUALLA KEKSITY.....	150
Astiankuivauskaappi – joka kodin keittiökaluste	153
Suomalainen kansallisaarre wc-tilassa.....	154
Sauna – pyhä paikka, jossa vain kiuas kihisee	156
Peite, jossa peite sisällä.....	160
Mata Hari – suomalainen musta laatikko	161
Joulun odotetuin vieras	163
”Ulos kulutettan yxi yhteinen joulurauha”	166
MADE IN FINLAND	171
LOPPUVIITTEET	172
KIRJALLISET LÄHTEET	175
KUVALÄHTEET	179
HAKEMISTO	183

Johdanto

Me suomalaiset olemme monessa asiassa maailman kärkijoukkoa: palautamme eniten pulloja, huudamme kovimmalla äänellä. Ja parannamme maailmaa suurella määrällä uusia keksintöjä. Joistakin suomalaisista tuotteista on tullut suomalaisuutta kuvastava ilmiö, sitä ilmentävä ”brändi”. Konkreettisten tuotteiden ohella tähän kuuluvat myös erilaiset päätökset ja sosiaaliset etuudet, kuten vahva usko siihen, että olemme maailman ainoa maa, jossa kahvitauko on kirjattu lainsäädäntöön. Meille suomalaisille palkallinen kahvitauko on itsestään selvä asia. Totta toinen puoli. Kahvitauko on Suomessa kirjattu työehtosopimukseen, kuten muun muassa myös Saksassa ja Kanadassa. Tietävästi ainoastaan Ruotsissa kahvitausta on määrätty lainsäädännössä.¹

Monet suomalaiset keksinnöt ovat myös tunnettuja maamme rajojen ulkopuolella. Suurin osa meistä tunnistaa ne. Mutta on paljon sellaisia arkisia, hyväksi havaittuja tuotekeksintöjä ja ilmiöitä, joista emme tiedä juuri mitään. Ja joiden taustahistoria on vailla vertaa. Niinpä pääpaino tämän teoksen esimerkkien valinnassa onkin juuri sellaisissa yksittäis-

sisä arkipäivän keksinnöissä, joita kohtaamme, käytämme ja joihin luotamme päivittäin. Niistä on tullut meille itsensäenselvyksiä. Osa näistä esimerkeistä on sellaisia keksintöjä, jotka yleensä aina listataan merkittävimpien suomalaisten keksintöjen joukkoon. Niillä tai niihin liittyvillä osilla saattaa olla tänä päivänä aivan uusi käyttötarkoitus. Kirjassa esitellään myös muutamia mielenkiintoisia ja hyödylliseksi koettuja, sattumalta keksittyjä sivutuotteita, jotka omana aikanaan herättivät myös ulkomailla suurta huomiota, jopa kysyntää. Ja onpa mukaan päässyt myös muutama hauska, ehkä hullunkurinen ja vähän turhamaiselta vaikuttava ”keksintö”.

Me suomalaiset olemme myös sisukkuudesta ja eukon kannosta tunnettu kansa, joka saunoo, uskoo joulupukkiin ja julistaa joulurauhaa. Meidän mielestämme kaikki tämä on supisuomalaista. Ilmiöiden historia kuitenkin paljastaa, ettei usko ole tiedon väärti. Mukaan on kerätty muutamia suomalaisina pidettyjä tuotteita, ilmiöitä ja innovaatioita, jotka eivät olekaan alun perin kotimaisia, mutta ovat niin syvällä kansakunnan ytimessä, että niitä automaattisesti pide-

tään suomalaisuuden tunnusmerkkeinä tai niiden uskotaan olevan suomalaisia keksintöjä.

Ei elämää ilman keksintöjä

Keksinnöt ovat arjessa välttämättömiä. Yhä uudelleen ja uudelleen ihmisen kekseliäisyys on tuottanut uusia ratkaisuja ja tuotteita, joiden avulla saadaan aikaan parannusta entiseen. Meitä suomalaisia pidetään erityisen idearikkaina keksijöinä. Olemme osanneet varsinkin sotavuosina ja suuren köyhyyden aikana yhdistää tietotaidon tavalla, jonka merkitys ei ole kadonnut ajan myötä.

Kielitoimiston sanakirjan mukaan keksintö on ”keksimisen tulos”, pääsääntöisesti ”ennen tuntematon laite, menetelmä, tieteellinen teoria tms.”. Se voi kuitenkin olla myös esimerkiksi jo tunnetun, olemassa olevan teknisen laitteen uusi sovellus tai toimintaa parantava lisäys. Toisaalta keksintö on myös ”ajatus, idea, päähänpisto”.²

Keksintö voi syntyä sattumalta. Tai ihan vahingossa. Kuten tulen sytyttämisen ja käytön oppiminen. Tulen hyödyntäminen on ollut avain ihmiskunnan kehitykselle. Sen jälkeen tuli tarve keksiä työkaluja ja erilaisia apuvälineitä käsien avuksi helpottamaan päivittä-

siä toimia. Nämä välineet ovat mullistaneet elämän ja edistäneet menestystä, hyvinvointia ja mukavuutta. Uusien ohella jo hyväksi koettuja varhaisempia keksintöjä on kautta vuosisatojen muutettu ja paranneltu omien tarpeiden ja olosuhteiden mukaan. Niistä on hyötyä edelleen.

Monet keksinnöt ovat omalla sarallaan saaneet aikaan merkittäviä muutoksia. Ne ovat tuoneet parannusta entiseen. Kun näitä keksintöjä hyödynnetään edelleen, tietoa ja osaamista yhdistetään uudella tavalla, silloin kyse on innovaatiosta. Se voi olla ”teollinen” tai ”tekninen keksintö, uudennos, uutuus, uutuustuote”.³ Se voi olla myös palvelu, toimintatapa tai jokin uusi ratkaisu yhteiskunnallisiin ongelmiin. Erittäisesti sosiaaliset innovaatiot ovat monella tavoin helpottaneet arjesta selviytymistä ja terveyttä. Ne ovat myös lisänneet vapaa-aikaa.

Maailma on muuttunut huimaa vauhtia viimeisten 150 vuoden aikana. Olemme itse todistamassa, miten ihmisten ja yritysten tavat muuttuvat edelleen jatkuvasti paikasta ja toimialasta riippumatta. Jos olemme eläneet keksintöjen maailmassa, koemme samalla myös sen, että moni niistä on ylimääräinen turhake, josta voi luopua. Konmaritus on tullut muotiin. Tätä elämänhallintaoppia pidetään yhtenä parhaimmista oman aikamme innovaatioista.

Yhdysvaltain vanhin rakennus, Nothnagle Log House, Swedesboro-Paulsboro Rd., Gibbstown, New Jersey. Matala osa on rakennettu noin vuonna 1638, korkeampi osa 1700-luvun alussa. Rakennusteknisten yksityiskohtien perusteella on selvinnyt, että rakennuksen ovat rakentaneet suomalaiset. Tärkein todiste on hirsisalvos. Myös savupiipun sijainti keskellä rakennusta viittaa suomalaiseen tapaan. Tarua vai totta, mutta mahdollisesti Delawareen tulleiden savolaisten hirsirakennus on ensimmäinen suomalainen kansainvälinen innovaatio.

Keksinnöt ovat myös Suomen itenäisyysajan taloudellisen nousun ja menestyksen oleellinen peruskivi. Jokainen vuosikymmen on tuottanut sellaisia innovaatioita, joiden varaan oma sukupolmemme hyvinvointi on rakentunut. Niistä on luettavissa tarve ja into nousta kansakuntien joukkoon, ne kertovat ankarista sotakorvauksista ja selviytymisestä. Ne kertovat myös siitä, miten

maataloudesta siirrytään teollisuuteen ja edelleen tietotekniikkaan. Suuri joukko keksintöjä kehittyi edelleen uudesta tarpeesta, osa ongelman ratkaisemisesta, jostain tutkimustuloksesta ja joskus yllättävänä sivutuotteena.

Keksinnöt eivät ole parantaneet vain oman maamme hyvinvointia – suomalaiset keksinnöt ovat tehneet historiaa myös maailmalla. Monien keksintöjen

ja innovaatioiden yhteydessä voidaan puhua brändistä, kun onnistunut markkinointi on tehnyt tuotteen laajalti tunnetuksi ja vakuuttanut asiakkaat myönteisesti sen laadusta, ainutlaatuisuudesta ja kilpailukyvyistä muihin vastaaviin tuotteisiin verrattuna.

Suomalainen muotoilu on tuottanut design-klassikoita, jotka edelleen pitävät pintansa jatkuvasti muuttuvista sisustustrendeistä huolimatta. Suomalaiseen meri- ja koneteollisuuteen luotetaan, ja molemmat kehittävät koko ajan uusia innovaatioita. Kun pesemme hampaamme, otamme lääkkeitä, kuntoilemme, suoritamme arjen askareita, käytämme hissiä tai käymme vaikka risteilyllä, niihin kaikkiin ja moneen muuhun tuttuun asiaan ja käsitteeseen liittyy suomalainen keksintö.

Kaiken voi varastaa – apuna kielto- ja suojoikeuksia keksintöön

Teollisuusvakoilu ei ole uusi asia. Sitä on harjoitettu kautta historian, mutta varsinkin 1990-luvulta lähtien teollisuuden tuotekehitystoiminta ja uudet ideat ovat herättäneet kasvavan kiinnostuksen kopiointiin. Yritysvakoilun taustalla on usein taloudellinen intressi.

Sama ongelma koskee myös arkisem-

pia tuotekeksintöjä. Kuluttaja huokailee monen klassikkotuotteen perään. Näiden design-tuotteiden kohdalla kiroukseksi on muodostunut kysymys aito vai ei. Jatkuvasti kasvava nettikauppa tarjoaa mahdollisuuden hankkia edullisia kopiotuotteita aidon sijaan. Halutaan tarjota jokaisen kukkarolle sopivaa laatua. Toimintaa perustellaan sillä, että alun perin aidotkin tuotteet tarkoitettiin kaikille kuluttajille. On myös kulttuureja, joissa aitojen sijaan arvostetaan hyvin tehtyjä kopioita.

Tällaista ammattimaista hyväksikäyttöä vastaan keksinnölle voi hakea kielto-oikeuden. Samalla kun on mahdollisuus pitää muut kilpailijat pois markkinoilta, pääsee keksinnöllään julkisuuteen, markkinoille ja saa positiivista mainosta. Erityisesti teollisuuden aloilla suoja mahdollistaa jatkuvan tuotekehityksen. Tuotteen markkinoinnissa suoja antaa myös vahvan kilpailukyvyyn muiden samalla tuotealalla toimivien joukossa.

Keksintösäätiön mukaan ”patentin tarkoituksena on suojata henkistä eli ns. aineetonta omaisuutta. Patentointi voi olla osa yrityksen liiketoimintastrategiaa. Patentin avulla voi suojautua kilpailijoita vastaan ja saada etumatkaa näihin nähden. Kilpailijat joutuvat usein etsimään korvaavia ratkaisuja päästäkseen samoille markkinoille. Patentti voidaan myös myydä tai lisensoida eli keksintöön voidaan myöntää käyttöoikeuksia”.⁴

Tillhör Alfred Nobels patent.

Hans Kongl. Commerce-Collegium erhåller underlåten om 10 årigt Completionings-patent å redan beskrifne förbättringar i beredningen och användandet af det kroat kvara Kongl. Commerce-Collegium den 14 Oktober 1863 tilldelat mig 10 årigt patent.

Dessa förbättringar äro hufvudsakligen Nitro-glycerinet, och anslagna, i mitt patent af den 14 Oktober 1863 införda, ämnens användande till sprängning afvensom signal- och salutskott.

Dessa ämnens hufvudsakligaste kammetsaker ligger i deras egenkap att kunna sättas i beröring med en antänd kropp utan att explodera, hvarvid de långsamt sönderdelas under stark gas- och värmeutveckling, som vanligen upphör så den brinnande kroppen framtages; att således icke vara antändbara utan blott sönderdelbara genom värme; att dermed kraftigt detonera för slag, hvarvid vanligen

Nobel, Alfred

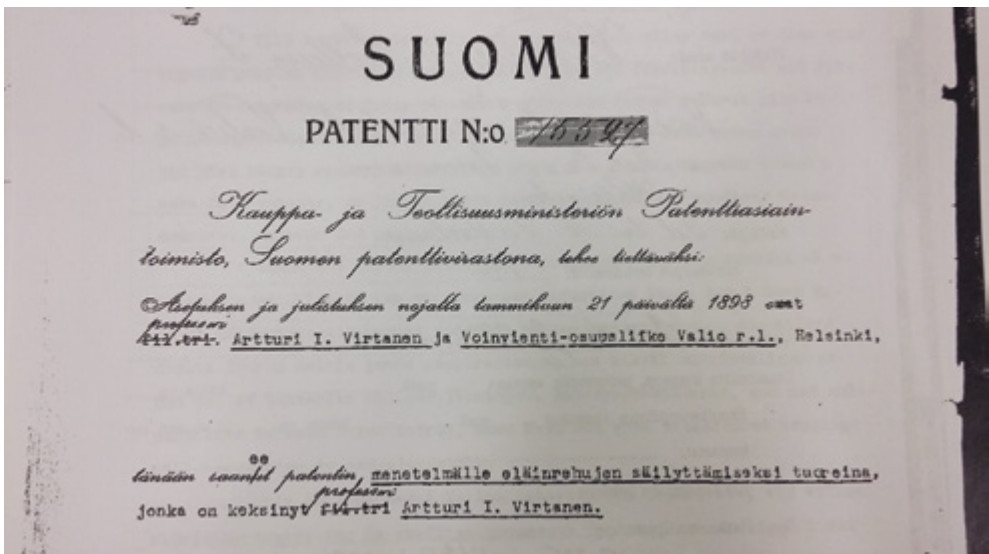
Patent. 1864.

10.

◀ Lokakuussa vuonna 1863 Tukholmassa myönnettiin yksi merkittävimmistä räjähdysainekeksintöihin liittyvistä patenteista. Se oli Alfred Nobelin ensimmäinen patentti. Dynamiitin ansiosta hänestä tuli Euroopan rikkain kulkuri. Kun hän 33 vuotta myöhemmin kuoli, hänelle oli moniin keksintöihin myönnetty eri puolilla maailmaa yhteensä 355 patenttia.

Patenttia koskee vain kansallinen oikeus, jos keksinnölle ei ole erikseen haettu ja saatu muissa maissa patenttia. Patentista huolimatta keksintöä voi kuka tahansa hyödyntää yksityisesti omaan käyttöön. Patentinhaltijan on itse valvottava ja tarvittaessa puututtava ammattimaista käyttöä koskeviin patenttiloukkauksiin. Enimmillään suoja kestää 20 vuotta.

Tämän määräaikaisen yksinoikeuden ehdoton edellytys on uutuus. Menettely on suora jatke vuonna 1624 annettuun Statute of Monopolies -lakiin, joka rajoitti Englannin hallitsijan mahdollisuuksia jakaa monopoleja. Lain mukaan monopoliin oli oikeutettu vain todella uuden tuotteen tai valmistusmenetelmän keksijä. Näin keksintö sekä hyväksyttiin että suojattiin.

Suomessa lähes 150 000 patentista ainoastaan yksi on ylitse muiden ja saanut Nobelin. Vuonna 1933 AIV-rehulle myönnettiin patentti. Vuonna 1941 se rekisteröitiin tavaramerkkinä, jonka haltija on Valio Oy. Keksinnön isälle A. I. Virtaselle myönnettiin Nobelin kemianpalkinto Tukholmassa vuonna 1945.

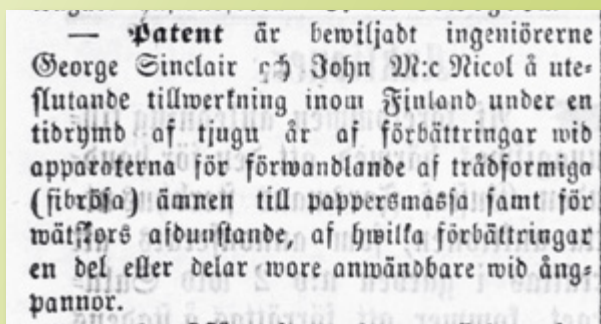
Jo tätä ennen Italiassa ja nykyisen Tšekin tasavallan alueella sijainneessa Böömissä oli voimassa niin sanottu privilegimenettely, jossa hallitsija antoi keksijälle yksinoikeuden valmistaa erilaisia hyödykkeitä. Vahvistamattoman tiedon mukaan vuonna 1474 Venetsiassa olisi annettu tätä monopoliasemaa tukeva laki.

1800-luvulla tapahtunut teollinen vallankumous merkitsi huomattavaa patenttimäärän kasvua. Patenttien avulla suojattiin manufaktuuri- ja vapriikki-toimintaa. Suomessa Keisarillisen Majesteetin Armollinen Asetus patenttioikeudesta saatiin vuonna 1876. Oikeus

patenttiin kirjattiin suomalaisen lain-säädäntöön vuonna 1898.

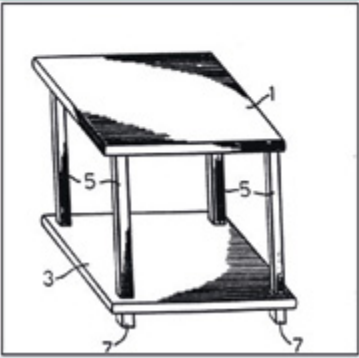
Nykyistä patentti- ja rekisterihallitusta edeltävä manufaktuurijohtokunta oli kuitenkin perustettu jo vuonna 1835 Keisarillisen Suomen senaattiin. Se myönsi autonomisen Suomen ensimmäisen patentin 29.6.1842. Ruotsalainen mekaanikko L. G. Ståhleanoi 4.4.1842 ”Alati syvimmällä alamaisten kunnioituksella, uskollisuudella ja uutteruudella pyydän Suurivaltaisain, Kaikkien armollisin Keisari ja Suuriruhtinas –”⁵ myöntämään patentin rautasuunin lisälaitteeksi tarkoitetun rautaisen puhallinkoneen tuotantoon.

Vuonna 1874 senaatti myönsi patentin numero 129 englantilaiselle keksinnölle. Kyse oli laitteistosta menettelmään, jossa puukuidulle oli kehitetty kemiallinen valmistustapa. Englantilainen höyrypannujen ja sellunvalmistuksen tietotaito yhdistettiin Suomen runsaaseen raaka-ainetarjontaan ja tarpeeseen rakentaa uusia tehtaita. Keksijät George Sinclair ja John Nicol pitivät Suomea potentiaalisena markkina-alueena. Patenttihakemuksen jätti suomalainen Rudolf Kloster. Privilegiin perustuva patentti⁶ myönnettiin keksijöille 20 vuodeksi. Patentista ilmoitettiin julkisesti *Hufvudstadsbladetissa* 5.6.1874⁷.

— Patent är bewiljadt ingenjörerne George Sinclair och John Nicol å utestående tillverkning inom Finland under en tidrymd af tjugu år af förbättringar wid apparaterna för förwandlande af trådformiga (fibrösa) ämnen till pappermasa samt för wätffors arbudsstade, af hwilka förbättringar en del eller delar wore användbare wid ångpannor.

Hakemuksen tiedot:			
Hakemusnumero:	U920001		
Hakemuksen tyyppi:	Hyödyllisyysmallihakemus (kotimainen hakija)		
Patenttiro/Rekisterinro :	1		
Hakemuksen/Patentin laji:	Normaali hakemus		
Julkikeyksitulospvm:	3.2.1992		
Hakemuksen tekemispäivä:	2.1.1992		
Myöntämispvm/Rekisteröintipvm:	3.2.1992		
Tila:	Lakannut (hyödyllisyysmalli)		
Maksettuja vuosimaksuja:	4 vuotta		
Etuoikeustiedot:			
IPC-luokat:	A47B 7/02	(2006.01)	
	A47B 47/00	(2006.01)	
	A47C 3/04	(2006.01)	
Tutkija:	Kalevi Saarela		
Hakija/haltija:	Karu, Hannu		
Keksijä:	Karu, Hannu		
Asiamies:	Papula Oy		
Nimitys (suom. kiel.):	Huonekalu		
Nimitys (ruots. kiel.):	Möbel		
Hyödyllisyysmallin suojavaatimus:	<p>Huonekalu, kuten hylly, pöytä- yms. taso, teline, istuin tai jakkara, tunnettu siitä, että huonekaluun kuuluu ainakin yksi levymainen ylätaso (1), jonka alapinnassa on etäisyydelle sen sisään ulottuvia reikiä (2), ainakin yksi levymainen välitaso (3), jossa on reikiä (2) vastaavilla kohdilla koko välitason läpiseiviä reikiä (4), suorita tankomaisia välitukia (5), joiden molemmissa päissä on niiden pituussuuntaiset reiät (6), alatukia (7), joiden päällipinnassa on reikä (8) sekä liitostappeja (9, 10) sijoitettavaksi reikiin (2, 4, 6, 8) liittämään ylätaso välitukien päälle sekä välitaso välitukien ja toisten välitukien väliin tai välitukien ja alatukien väliin.</p> <p>Möbel, såsom en hylla, ett bord- mm. plan, en ställning, ett säte eller en pall, kännetecknad därav, att till möbelen hör åtminstone ett skivformat överplan (1), på vars underyta finns in i denna till ett avstånd gående hål (2), åtminstone ett skivformat mellanplan (3), vari på motsvarande platser till hålen (2) finns genom hela mellanplanet gående hål (4), raka stångformade mellanstöd (5), i vilkas vardera ändra finns i stödens längdriktning gående hål (6), understöd (7), i vilkas överyta finns hål (8) samt hopfogningstappar (9, 10) för placering i hålen (2, 4, 6, 8) för hopfogning av överplanet ovanpå mellanstöden samt mellanplanet mellan mellanstöden och andra mellanstöd eller mellan mellanstöden och understöden.</p>		
Kuva:			
Katso:	Toimenpidetiedot	Eräntyvät maksut (alle 6 kk)	Asiakirjat

Ote PRH:n tietokannasta, hyödyllisyysmalli nro 1.

Patentin vaihtoehtona on hakea keksinnölle hyödyllisyysmalli. Tämä niin sanottu pikkupatentti antaa hakijalle ”rekisteröidyn määräaikaisen yksinoikeuden keksinnön ammattimaiseen hyväksikäyttöön”.⁸ Keksinnön pitää olla uusi, sen on erotuttava selvästi aikaisemmista keksinnöistä eikä sitä tunneta vielä missään; se on siis keksinnöllinen. Lisäksi sen tulee olla teollisesti käyttökelpoinen.

Suomessa tämä suojauskeino otettiin käyttöön vuonna 1992. Sen tarve näkyi välittömästi siinä, että ensimmäisestä rekisterinumerosta syntyi kilpailu. Nykyään hakijoista suurin osa on yrityksiä, jotka luottavat hyödyllisyysmallin arvoon. Näin ne turvaavat tuotekehityksensä saavutuksille vapaammat jatko-toimintaedellytykset. Suojaa on haettu muun muassa paperikoneille, hisseille, ilmastointilaitteille, talonrakennukseen liittyville tuotteille, kalastusvälineille, huonekaluille ja turvallisuutta edistävillä tuotteilla.

Omaperäisiä luovan työn tuloksia, muotoilua ja niin sanottua käyttötaitetta suojaa rekisteröitävän mallisuojan lisäksi luovan työn tekijälle syntyvä tekijänoikeus. Mallisuojan voi saada uusi ja yksilöllinen tuote tai sen ulkomuoto joko kokonaan tai osittain. Suojan voi saada korkeintaan 25 vuodeksi.

Suomessa tekijänoikeus on tarkoitettu suojaamaan itsenäistä luovan työn

tulosta, jossa painotus on omaperäisyydessä. Suoja-aika alkaa teoksen luomisesta ja päättyy, kun tekijän kuolemasta on kulunut 70 vuotta. Eero Aarnion suunnittelema Pastillituoli vuodelta 1967 sai tekijänoikeussuojan vuonna 2006. Tähän joukkoon kuuluvat myös muun muassa Aalto-maljakko ja Hannu Kähösen Trice-tuoli.

Sosiaaliset innovaatiot hyvinvointimme perustana

Me suomalaiset elämme yhteiskunnassa, jonka perusta on rakentunut koko itenäisyysajan monien poliittisten ja sosiaalisten innovaatioiden tukemana. Ne eivät ole patentoituja materiaalisia keksintöjä. Kyse on toimintamalleista, jotka edistävät jokaisen kansalaisen hyvinvointia ja yhteiskunnassa selviytymistä. Ne ovat kestäneet hyvin aikaa ja ovat siksi monelle itsestäänselvyksiä. On kuitenkin vaatinut todellista sisua ja tahtoa nousta ankarien sota-vuosien jälkeen maaksi, jota kunnioitetaan ja arvostetaan tasa-arvon ja tietotaidon yhteiskuntana. Sen perustan rakennusaineet on tiivistetty ”...kuuteen salaisuuteen. Maksuton koulutus, kunnallinen itsehallinto, miesten ja naisten tasa-arvo, kansalaisyhteiskunta ja konsensus päätöksenteossa”.⁹

Eero Aarnion suunnittelema Pastillituoli.

Monet sosiaalisista innovaatioista on joko kehitetty yhteiskunnassa vallinneiden kriisitilanteiden pakosta tai ne ovat sovelluksia suomalaiseen yhteiskuntaan. Nämä ovat olleet ehkä vanhoja ideoita tai muualla jo käytössä olleita toiminta-

malleja, kuten neuvolatoiminta, naisten äänioikeus tai kaksikielisyys.

Pian itsenäistymisen jälkeen eduskunnan säätämän hallitusmuodon 14. pykälän ensimmäisessä momentissa on määritelty: ”Suomi ja ruotsi ovat tasavallan

Myös värillä on merkitystä. On joukko tuttuja tuotteita ja yrityksiä, jotka ovat vakiinnuttaneet tunnettavuutensa tietyllä värillä. Ensimmäinen värirekisteröity tuote on Fazerin Sini-nen vuodelta 2001 numerolla 220696. Värikoodi on Pantone 280C. Toisena rekisteröitiin Fiskarsin saksien legendaarinen oranssi numerolla 227503. Tämä tapahtui vuonna 2003. Vuonna 2007 rekisteröitiin kolmantena Parocin Par-Foc-eristepakkauksissa käytettävät puna-valkoraidalliset värit numerolla 239226. Samana vuonna numerolla 239647 rekisteröitiin oranssi Pantone/PMS165, joka on Huoneistokeskuksen tunnusväri.

Kuokkatalokoot Nistonsuolla Perhon Möttösen kylässä.

kansalliskielet”.¹⁰ Näiden kielten lisäksi Suomessa on puhuttu koko itsenäisyyden ajan Suomen alueella käytettyjä muinaiskieliä ja maahanmuuton seurauksena useita vieraita kieliä. Kansalliskielet on kuitenkin turvattu perustusteilta historiallisten faktojen perusteella,

jollainen on muun muassa vuosisatainen kiinteä yhteys Ruotsin kuningaskuntaan. Tämä toimenpide on nähty sellaisena innovaationa, jonka tavoitteena on turvata ja edistää maan ikivanhaa kielellistä ja kulttuurihistoriallista menneisyyttä.

Elin Danielson-Gambogi, *Potato Harvesters*, 1893.